

VOORWOORD

Amper één jaar na het verschijnen van *Vina Bovy. Gent en de diva* (Snoeck Uitgevers) levert Eric Bauwens al dit nieuwe boek *Hélène Maréchal. Tussen toneel en liefdadigheid* (Uitgeverij SKRIBIS) op, dat alweer een goed gedocumenteerde, met bewondering en respect geschreven biografie geworden is. Centraal staat nu Hélène Maréchal, een monument in allerlei opzichten, dat het Gentse cultureel erfgoed op haar manier en in haar vakgebied door een warme persoonlijkheid en met onmiskenbaar talent wist te verrijken.

Naast de internationale bekendheid, beau monde en uitstraling van opera-diva Bovy, voor wie de (artiesten)deuren wereldwijd open gingen, heeft de Gentse biograaf nu gekozen voor het méér proletarische luik van de maatschappij: de volkscultuur... de wereld van het volkstheater en de revue... het in de Arteveldestad nog steeds aanwezige en zichzelf vernieuwende pretentieuze volkslied.

Bauwens houdt van beide extremen evenveel. Hij geeft ze hun terechte plaats. Ook voor Lène Maréchal gaat hij uitgebreid grasduinen in haar voorgeschiedenis, habitat en kunstzinnige voedingsbodems. Gedreven en exact, betrouwbaar zoveel mogelijk informatie uit de soms weinige bronnen tappend.

Toen Paul Berkenman (pseudoniem van Roger Thienpont) en ikzelf in 1983 op zoek gingen naar neergeschreven gegevens om ons biodrama *Lène Maréchal, de Revue van een Proeverigge* met geschiede-

nis te spijzen, hadden we nog geen kennis van een aantal data. Een biografie in proza vergt evenwel meer. Bauwens spitte het verborgene op. Ondermeer de licentiaatsthesis van voormalig burgemeester Frank Beke over de volkse spektakelkunst in Gent.

In het laatste geval van de volkskunst zijn sporen niet altijd voor de hand liggend. De wetenschap had er weinig aandacht voor. Er werden geen biografieën van de vedetten gepubliceerd. En de kranten en tijdschriften beperkten hun focus op folkloristische aspecten en faits divers, meer dan op de inhoud van de boodschap.

Meer specifiek in dit boek brengt hij daarmee een postume hulde aan de volkse cultuur en bewijst hij dat deze expressie evenzeer au sérieux moet worden genomen als de cultuur met de zogenaamde 'grote C'.

Bauwens gebiedt ons waardering te hebben voor de authenticiteit van de Gentse artiesten, die als tekstschrijvers, componisten, zangers en/of acteurs hun stiel beoefenden met een deontologie en een engagement om U tegen te zeggen... en die daarvoor niet zelden bedankt werden met een reuze populariteit... Verering in sommige gevallen.

De bijna legendarische story van Hélène Maréchal, haar mens zijn en carrière wordt met dit boek eindelijk eer aangedaan door een getalenteerd biograaf, die ook zijn lezers verwent door een vlot leesbaar verhaal af te leveren.

Waarvoor dank.

FREEK NEIRYNCK

DANK

Ik heb bij het tot stand komen van dit werk zoveel steun gehad van zoveel mensen!

Dit boekje had nooit tot stand kunnen komen zonder de inspirerende aanmoedelingen van Luk De Bruyker, die ik hiervoor niet genoeg kan bedanken. Zonder de bereidwillige hulp en de documentatie van Marc Kerki was het natuurlijk ook nooit gelukt.

Heel in het bijzonder moet ik Willy Everaert vermelden. Willy is niet alleen voorzitter van de Van Daele Compagnie, maar ook de conservator van het archief van Henri van Daele en dus een onuitputtelijke bron van informatie voor mij.

Freek Neirynck bedank ik van ganser harte voor de tips die hij me gaf na het nalezen van de eerste versie en voor zijn documentatie die hij me ter beschikking stelde.

Will Ferdy gaf mij per mail enkele tips en vertelde mij een paar anekdotes die mij hielpen om de persoonlijkheid van Hélène Maréchal beter te begrijpen. Yvonne Delcour stond mij vriendelijk te woord aan de telefoon.

Ik moet ook Adrien Brysse van de Koninklijke Bond van Oost-Vlaamse Volkskundigen van harte bedanken, net als Nele Lefever van het Gentse OCMW-archief, Ellen Ryckx van het Huis van Aalijn en Sofie Vrielynck van het AMSAB. Al mijn vragen hebben ze altijd snel en degelijk beantwoord.

Henk De Budt ben ik zeer erkentelijk omdat hij mij toelaat de prachtige tekening die zijn vader gemaakt heeft, te gebruiken.

Voor het digitaliseren van bestaand fotomateriaal kon ik altijd beroep doen op de sympathieke en nooit rustende Joke Van Damme, waarvoor ik haar immens dankbaar ben.

Verschillende mensen spendeerden hun schaarse vrije tijd met het nalezen en corrigeren van mijn tekst: Linda Feys, Kirsten Van Malderen, Hildegard Grootaert en Ann Lemaitre. Ook hun ben ik uitermate dankbaar.

Mijn vrouw, Mich, bedank ik ook voor het nalezen, maar vooral voor haar aanmoediging, voor het vertrouwen in het welslagen van dit project en voor het klankbord dat ze mij zo vaak geboden heeft.

INLEIDING

In mijn omgeving stel ik vast dat twintigers, zelfs die onder hen die nog regelmatig een theatervoorstelling meepikken, vaak niet meer weten wie Romain Deconinck was. En toch is er in 2015, het was toen precies honderd jaar geleden dat hij geboren werd, nog veel over Romain te doen geweest. Er staat een standbeeld van hem op wandelafstand van de studentenbuurt en er werd een pleintje naar hem genoemd. En toch...

Hoe erg moet het dan wel niet gesteld zijn met mensen als Hélène Maréchal of Henri van Daele? Wie kent hen nog, behalve Gentse bejaarden en een handvol mensen die professioneel of in hun vrije tijd in het Gentse met theater bezig zijn?

Loont het wel de moeite – ook commercieel gezien – om hun verhaal opnieuw vanonder het stof te halen? Ik meen van wel omdat het hier gaat over cultureel erfgoed waar we per definitie zorgvuldig en respectvol mee om moeten gaan. Het is daarvoor de hoogste tijd. In 2020 zal het een halve eeuw geleden zijn dat Lène – zo noemden haar fans haar – overleden is en het is nu al bijzonder moeilijk om getuigen en documentatie te vinden. Iemand moet dus dringend een poging doen, om ergens de herinnering aan die figuren uit onze Gentse theatergeschiedenis op te slaan. Dat is wat ik met het schrijven van dit boekje wil realiseren.

Slechts enkele lezers zullen bij het door-nemen van dit boek, persoonlijke herinneringen aan lang vervlogen tijden kunnen oprakelen. Ik hoop echter ook de minder oudere lezer de kans te geven om zich een idee te vormen van wat revue en cabaret in de eerste helft van de twintigste eeuw betekenden voor Gent en de Gentenaars.

Bovendien wou ik in dezelfde moeite meegeven dat, in tegenstelling tot wat velen denken, Romain niet de vader van het Gentse volkstoneel is. Anderen hebben het hem voorgedaan en ik vond dat die vergeten generatie ook nog wat belangstelling verdiende.

Voorts leek het mij evident dat ik de figuur van Lène zou kaderen in het Gent van haar tijd. Daarom beperk ik me niet tot een levensschets van de grote vedette en weldoenster, maar besteed ik vol-doende aandacht aan de historiek van het volkstoneel tot 1949. Omwille van de leesbaarheid heb ik die beide thema's uit elkaar gehouden en in aparte delen behandeld.

In het eerste deel schets ik de ontwikkeling van het volkstoneel in Gent. Daar vindt de lezer informatie over de belangrijkste theaters, de voornaamste auteurs en over de klassiekers van het genre.

In het tweede gedeelte, het eigenlijke verhaal van en over Lène, koos ik voor een stijlfiguur die ik bijzonder graag gebruik. Een biografie onttaardt soms in een droge opsomming van feiten en data. Precies dat wou ik vermijden. Anderzijds durf ik mij niet wagen aan een biografische roman en zo belandde ik op de middenweg: in een reeks gesprekken ontdekt de ik-figuur gaandeweg wie Lène was. Dit met het grootste respect voor de waarheid. Niets is verzonnen! Alles is gebaseerd op nauwgezet onderzoek van de beschikbare bronnen.

Ik draag dit werk op aan Mich, mijn lieve vrouw, die mij laat zijn wie ik ben, die mij aanmoedigt te blijven proberen om te worden wie ik wil worden, maar die het niet erg vindt als ik daar alweer niet in slaag.

OP ZOEK NAAR LÉNE

Maar deze plek roept bij mij vooral herinneringen aan een mooie toneelavond op. Ik zag er namelijk ooit *De Caraïbische Zee*, het laatste werk van de Antwerpse auteur René Verheezen. Het is een tragikomedie waarin twee vrouwen, toen gespeeld door Machteld Ramoudt en Rosa Geinger,